

## POSTANOWIENIE

25 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

na posiedzeniu niejawnym 25 czerwca 2025 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku L.S.

z udziałem M.P.

o podział majątku wspólnego,

na skutek skargi kasacyjnej L.S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie

z 12 października 2023 r., II Ca 542/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie na rzecz adw. P.T. kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych), podwyższoną o należny podatek VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

## UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawczyni L.S. od postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie z 12 października 2023 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiediano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 43/21; z 25 sierpnia 2021 r., II CSK 216/21; z 23 maja 2024 r., I CSK 364/24). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398<sup>9</sup> k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, iż przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku

gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75; z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06; z 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14; z 15 marca 2023 r., I CSK 6358/22). Przestanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie SN z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 i przywołane tam orzecznictwo).

Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, należy zatem wykazać, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom, były więc dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika (zob. m.in. postanowienia SN: z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156; z 21 września 2022 r., I CSK 4166/22; z 20 lipca 2023 r., I CSK 282/23).

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej nie pozwala przyjąć, aby była ona – w powyższym rozumieniu – oczywiście uzasadniona. W skardze kasacyjnej nie przedstawiono tak rozumianego uzasadnienia „oczywistości” skargi ani wyводу prawnego w tym zakresie. Sąd Okręgowy sporządził szczegółowe uzasadnienie, rozważył wszelkie, niezbędne okoliczności sprawy. Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego oraz procesowego, w konfrontacji z treścią uzasadnienia Sądu drugiej instancji i przyjętego przez niego kierunku rozstrzygnięcia sprawy, świadczą o polemicznym charakterze stanowiska zaprezentowanego przez skarżącą. Brak akceptacji przez powódkę zajętego przez Sąd odwoławczy stanowiska nie świadczy o tym, że wniesiona skarga jest oczywiście uzasadniona.

Z motywów zaskarżonego orzeczenia nie wynika, aby Sąd *meriti* miał wątpliwości, który z małżonków ponosi odpowiedzialność za rozkład pożycia małżeńskiego, niemniej jednak nie jest to przesłanka decydująca o podziale majątku wspólnego, czy też mająca najistotniejszy wpływ w tej materii. Podział majątku wspólnego ma oczywiście nie tylko czysto techniczne znaczenie, w istocie na jego skutek dochodzi bowiem do przekazania na rzecz jednego z małżonków składników ówczesnego majątku wspólnego w zamian za określone spłaty, jednakże o sposobie podziału decyduje wiele czynników, przy czym wierność małżeńska i wina za rozkład pożycia małżeńskiego nie są tymi najistotniejszymi (te okoliczności mają pierwszorzędne znaczenie w innym postępowaniu).

Artykuł 5 k.c., stanowiący podstawę wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (a jednocześnie i zarzutów kasacyjnych), reguluje problematykę nadużycia prawa w znaczeniu podmiotowym. Istotą tego zjawiska jest to, że określone zachowanie mieści się, formalnie rzecz ujmując, w granicach przysługującego prawa, w rzeczywistości jednak narusza ono porządek prawny i sformułowane w nim w sposób obiektywny zasady postępowania. Przepis wskazuje również skutki nadużycia prawa (zob. wyrok SN z 16 stycznia 2001 r., II CKN 349/00). Artykuł 5 k.c. może znaleźć zastosowanie (jest to możliwość, a nie przymus jego stosowania) tylko wtedy, gdy spełnione są łącznie trzy przesłanki: 1) uprawnionemu podmiotowi przysługuje prawo (uprawnienie materialnoprawne), którego dotyczy nadużycie; 2) uprawniony podmiot wykonuje przysługujące mu prawo; 3) wykonywanie prawa pozostaje w sprzeczności z jednym z kryteriów wymienionych w art. 5 k.c., tj. z zasadami współżycia społecznego lub też ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Przepis ten znajduje zatem zastosowanie w sytuacji, gdy osobie uprawnionej przysługuje – formalnie rzecz ujmując – określone prawo podmiotowe, lecz w świetle oceny danego stanu faktycznego i przy uwzględnieniu treści konkretnej normy prawnej korzystanie przez nią z tego prawa pozostaje w sprzeczności z zasadami wskazanymi w art. 5 k.c. (zob. wyroki SN z 25 listopada 2022 r., II CSKP 1564/22, i z 26 października 2023 r., II CSKP 1682/22, OSNC-ZD 2024, nr 3, poz. 28).

Jeżeli chodzi o możliwość zakwestionowania zastosowania lub niezastosowania art. 5 k.c., to należy podkreślić, że to sąd *meriti* rozważa ten

aspekt. Zarzut kasacyjny naruszenia tego przepisu może być skuteczny jedynie wówczas, gdy sąd rozpoznający sprawę rażąco naruszył ten przepis przez jego zastosowanie lub niezastosowanie, przy czym w kontekście przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania musi dodatkowo zaistnieć oczywista jej zasadność w rozumieniu przedstawionym powyżej.

Sąd Okręgowy rozważył różne aspekty, stosując w niniejszej sprawie art. 5 k.c. Zgodnie z motywami przedstawionymi przez ten Sąd uczestnik postępowania w większym stopniu przyczynił się do powstania majątku wspólnego, a jedyny wartościowy składnik majątku wspólnego małżonków, objęty podziałem, to lokal mieszkalny, nabyty wyłącznie dzięki wcześniejszym jego staraniom. Okoliczność ta nie pozostawała bez znaczenia dla kwestii rozliczeń. Jak trafnie zauważył Sąd Okręgowy, dokonując rozliczeń pomiędzy małżonkami w sprawach o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej, nie jest wyłączone stosowanie art. 5 k.c. Skarżąca nie podważała, że wskazane przez Sąd drugiej instancji okoliczności rzeczywiście zaistniały (do czego zresztą i tak nie byłaby uprawniona na etapie postępowania kasacyjnego), jedynie podniosła niemożność skorzystania z art. 5 k.c., w przypadku gdy drugi z małżonków również naruszał zasady współżycia społecznego, a zatem zastosowanie powinien znaleźć – zdaniem skarżącej – tzw. zasada czystych rąk. Zasada ta w istocie pojawia się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jednakże nie należy zapominać, że niniejsza sprawa dotyczy jedynie podziału majątku wspólnego. Wskazana w skardze kasacyjnej okoliczność stanowi jeden z elementów, jaki należy mieć na względzie w sprawie o podział majątku wspólnego małżonków, a i to nie ten najważniejszy. W takiej sprawie bada się kwestie inne niż wina małżonka. Sąd Okręgowy je rozważył, dokładnie uzasadnił, dlaczego zastosował art. 5 k.c. i nie sposób stwierdzić, aby ta ocena była na tyle wadliwa, że pozwalałoby to uznać, iż skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 8 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1

pkt 8 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r. poz. 763 ze zm.).

[P.L.]

[SOP]

[r.g.]